

Research Paper

Phytochemical Analysis of the Medicinal Plant Terrestrial Orchid (*Orchis Simia*) in the Flowering Stage

Zeinab Masoudi Jozchal¹, Nadali Bagheri², Nadali Babeian Jelodar³ ,
Gholamali Ranjbar³ and Jamshid Farmani⁴

- 1- Ph.D Student, Genetics and Plant Breeding, Faculty of Agricultural Sciences, University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Sari, Iran
2- Associate Professor, Department of Genetics and Plant Breeding, Faculty of Agricultural Sciences, University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Sari, Iran, (Corresponding author: n.babaeiyan@umz.ac.ir)
3- Professor, Department of Genetics and Plant Breeding, Faculty of Agricultural Sciences, University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Sari, Iran
4- Associate Professor, Department of Food Industry, Faculty of Agricultural Engineering, University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Sari, Iran

Received: 7 November 2023

Revised: 3 March, 2024

Accepted: 10 March 2024

Available Online: 6 May, 2024

Extended Abstract

Background: As one of the medicinal plants from the Orchidaceae family, *Orchis simia* tubers are traded all over the world. The unmarketable parts are usually discarded (e.g., inflorescence, leaves, and stems) and produce a large amount of unused biomass. Medicinal effects of plants usually result from the composition of their secondary metabolites. Identification and quantification of secondary metabolites will play an important role in exploiting the medicinal potential of the plant. Orchids grow in different environments and habitats, mainly due to the presence of a unique set of secondary metabolites that help these plants tolerate stressful conditions. Therefore, following traditional approaches, these plants have been proposed as an important source for biological exploration. A number of compounds obtained from different parts of the orchid indicate biological activity. Alkaloids, flavonoids, phenanthrenes, terpenoids, bibenzyl derivatives, and other biologically active compounds have been reported in orchids. The present study identifies the phytochemical substances in *Orchis simia* orchid.

Methods: To investigate the phytochemistry of the inflorescence, leaf, and stem of *Simia* orchid separately, the samples were collected from nature, washed with water, and dried in the shade. Each of the organs was then powdered separately, and methanolic extract was extracted by ultrasonic and centrifugation methods. Total phenol was evaluated by the Folin-Ciocalteu method. Antioxidant capacity was determined by the FRAP method. The main compounds were estimated quantitatively and qualitatively by high-performance liquid chromatography (HPLC) and liquid chromatography-mass spectrometry (LC-MS) methods.

Results: HPLC and LC-MS analyses of *O. simia* samples led to the isolation of 28 secondary metabolites (four compounds of bibenzyl derivatives, eight phenolic and flavonoid compounds, and 16 alkaloid compounds). Phenolic and flavonoid compounds identified in *Simia* orchid included benzoic acid, caffeic acid, m-coumaric acid, rutin, luteolin, kaempferol, quercitrin, and quercetin. In parallel, the total phenol content and total antioxidant capacity of the extracts were also measured in the extract. The results of variance analysis of the obtained data showed that the leaf, stem, and inflorescence samples were significantly different from each other at the 1% level in terms of total phenol content and total antioxidant capacity. Among the studied organs, inflorescence extract was superior to the other studied tissues in terms of 28 secondary metabolites as well as total phenol and antioxidant capacity. The average comparison results showed that the total phenolic compounds and antioxidant capacity in different organs of the *O.s simia* plant were not the same, and they were placed in three different groups. The highest total phenol content (138.65 mg GAE/g dry weight) was observed in orchid inflorescences. The highest and lowest levels of antioxidant activity were obtained from inflorescence (77.58 $\mu\text{mol/g}$) and stem (53.24 $\mu\text{mol/g}$) samples, respectively.

Copyright ©2024 Masoudi Jozchal et al. Published by Sari Agricultural Sciences and Natural Resources University. This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Unported License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which allows users to read, copy, distribute and make derivative works for non-commercial purposes from the material, as long as the author of the original work is cited properly.

Conclusion: A proper knowledge of the chemical composition of a plant leads to a better understanding of its potential medicinal value. In this research, therefore, the changes in biochemical compounds and antioxidant capacity of the extracts were studied in leaf, stem, and inflorescence organs. According to the results of this research, the inflorescence of *O. simia* is a potential source of antioxidant capacity, phenol, and alkaloids, which will have an important medicinal role. The secondary metabolites obtained from this plant are reported for the first time and will be useful for new medicinal developments and applications in the future. Moreover, this study will help reduce the waste of this orchid in industrial production because its aerial organs can be exploited for medicinal purposes.

Keywords: Antioxidant capacity, Extract, HPLC, Orchid plant, Secondary metabolites, Total phenol

How to Cite This Article: Masoudi Jozchal, Z., Bagheri, N., Babeian Jelodar, N., Ranjbar, Gh & Farmani, J. (2024). Phytochemical Analysis of the Medicinal Plant Terrestrial Orchid (*Orchis Simia*) in the Flowering Stage. *J Crop Breed*, 16(2), 53-66. DOI: 10.61186/jcb.16.2.53

مقاله پژوهشی

آنالیز فیتوشیمیایی گیاه دارویی ارکیده خاکزی (*Orchis simia*) در مرحله گلدهیزینب مسعودی جوزجال^۱، نادعلی باقری^۲، نادعلی بابائیان جلودار^۳، غلامعلی رنجبر^۴ و جمشید فرمانی^۴

۱- دانشجوی دکتری، ژنتیک و به نژادی گیاهی، دانشکده علوم زراعی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی، ساری، ایران

۲- دانشیار گروه ژنتیک و به نژادی گیاهی، دانشکده علوم زراعی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی، ساری، ایران، (نویسنده مسئول: n.babaeiyan@umz.ac.ir)

۳- استاد گروه ژنتیک و به نژادی گیاهی، دانشکده علوم زراعی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی، ساری، ایران

۴- دانشیار گروه صنایع غذایی، دانشکده مهندسی زراعی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی، ساری، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۸/۱۶ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۲/۱۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۰ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۲/۱۲/۱۷

صفحه: ۵۳ تا ۶۶

چکیده مبسوط

مقدمه و هدف: *Orchis simia* یکی از گیاهان دارویی خانواده Orchidaceae است که غده‌های آن در سراسر جهان تجارت می‌شود. بخش‌های غیرقابل فروش این گیاهان معمولاً دور ریخته می‌شوند (مثلاً گل‌آذین، برگ و ساقه) و مقدار زیادی زیست‌توده استفاده نشده تولید می‌کنند. اثرات دارویی گیاهان معمولاً از ترکیب متابولیت‌های ثانویه موجود در آن‌ها حاصل می‌شود. شناسایی و کمی‌سازی متابولیت‌های ثانویه نقش مهمی در بهره‌برداری از پتانسیل دارویی گیاه خواهد داشت. ارکیده‌ها در محیط‌ها و زیستگاه‌های مختلفی رشد می‌کنند که عمدتاً به دلیل وجود مجموعه‌ای از متابولیت‌های ثانویه منحصر به فرد است که به این گیاهان کمک می‌کند تا شرایط استرس‌زا را تحمل کنند. بنابراین، این گیاهان به دنبال رویکردهای سنتی به عنوان منبع مهمی برای اکتشاف زیستی مطرح شده‌اند. تعدادی از ترکیبات به دست آمده از قسمت‌های مختلف ارکیده حاکی از فعالیت بیولوژیکی است. آلکالوئیدها، فلاونوئیدها، فانتترین‌ها، تربنوتین‌ها، مشتقات بی‌بنزید و سایر ترکیبات فعال بیولوژیکی در ارکیده‌ها گزارش شده است. بررسی حاضر به شناسایی مواد فیتوشیمیایی موجود در ارکیده *Orchis simia* می‌پردازد.

مواد و روش‌ها: برای بررسی فیتوشیمیایی اندام‌های گل‌آذین، برگ و ساقه ارکیده سیمیا به‌طور جداگانه، پس از جمع‌آوری نمونه‌ها از طبیعت و جداسازی اندام‌های برگ، ساقه و گل‌آذین و سپس شستشوی اولیه با آب و خشک کردن در سایه، هر یک از اندام‌ها به‌طور مجزا پودر شده و عصاره متانولی با روش اولتراسونیک و سانتریفیوژ استخراج شد و ارزیابی فنل کل (TPC) با روش فولین سیکالچو و تعیین ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل (TAC) با روش FRAP و برآورد کمی و کیفی ترکیبات اصلی با روش HPLC و LC-MS انجام شد.

یافته‌ها: تجزیه و تحلیل کروماتوگرافی مایع با کارایی بالا (HPLC) و کروماتوگرافی مایع-طیف‌سنجی جرمی (LC-MS) نمونه‌های *O. simia* منجر به جداسازی ۲۸ متابولیت ثانویه (۴ ترکیب مشتقات بی‌بنزید، ۸ ترکیب فنولیک و فلاونوئید و ۱۶ ترکیب آلکالوئید) شد. ترکیبات فنولیک و فلاونوئید شناسایی شده در ارکیده سیمیا شامل بنزوتیک اسید، کافئیک اسید، ام-کوماریک اسید، روتین، لوتولین، کامفرول، کوئرستین و کوئرستین بود. به موازات آن، مقادیر فنل کل و ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل عصاره‌ها نیز اندازه‌گیری شد. نتایج حاصل از تجزیه واریانس داده‌های به دست آمده نشان داد که نمونه‌های برگ، ساقه و گل‌آذین تفاوت معنی‌داری در سطح ۱ درصد با یکدیگر از نظر میزان فنل کل و ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل دارند. در بین اندام‌های مورد مطالعه، عصاره گل‌آذین از نظر ۲۸ متابولیت ثانویه و همچنین فنل کل و ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل، برتر از سایر بافت‌های مورد مطالعه بود. همچنین، نتایج مقایسه میانگین نشان داد که مقدار ترکیبات فنل و ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل در اندام‌های مختلف گیاه *Orchis simia* یکسان نیست و در ۳ گروه مختلف قرار گرفتند. بیشترین میزان فنل کل (۱۳۸/۶۵ میلی گرم معادل اسید گالیک بر گرم وزن خشک) در گل‌آذین ارکیده مشاهده شد. همچنین بالاترین و کمترین میزان ظرفیت آنتی‌اکسیدان به ترتیب مربوط به نمونه‌های گل‌آذین (۷۷/۵۸ میکرومول بر گرم وزن خشک) و ساقه (۵۳/۲۴ میکرومول بر گرم وزن خشک) به دست آمد. از بین نمونه‌های برگ، ساقه و گل‌آذین *O. simia*، ساقه آن دارای بالاترین میزان مشتقات بی‌بنزید بود. بیشترین میزان ترکیبات فرار شناسایی شده در عصاره‌ها از نوع کریزتوکسین (Chrysotoxin) به میزان (۲/۲۸۶ میکروگرم بر میلی‌لیتر) بود که در ساقه رؤیت شد. در حالی که سایر ترکیبات فرار مانند ترکیبات گیگانتول (Gigantol) و موسکاتیلین (Moscatilin) به میزان کمتری به دست آمد و کریپیداتین (Crepidatin) در ساقه بسیار ناچیز (۰/۲۱۳ میکروگرم بر میلی‌لیتر) و در برگ و گل‌آذین شناسایی نشد. بیشترین میزان ترکیبات آلکالوئید شامل تراندرین (۴۷/۲۰ نانوگرم بر میلی‌لیتر) و در گل‌آذین به دست آمد. کوکسولین (Cocculine)، ترکیب آلکالوئید مشترک در تمامی اندام‌های مورد مطالعه بود و بیشترین مقدار این ترکیب در گل‌آذین (۳۰/۵۴ نانوگرم بر میلی‌لیتر) و سپس در ساقه (۲۸/۸۱ نانوگرم بر میلی‌لیتر) شناسایی شد. ۵ ترکیب آلکالوئید شامل (+)-thalmirabine، Isotrandrine، Pheanthine، Dimethyltubocurarine، Racemosidine C، Gyroamericine، Chondrofoline و Thalfoetidine در ساقه و ۵ ترکیب شامل (+)-angchibangkinge، (+)-12-O-methyltricordatine، (+)-Baluchistine، (+)-Tubocurarine chloride و Penduline در گل‌آذین ارکیده *O. simia* شناسایی شدند که از بین آن‌ها، ترکیبات موجود در گل‌آذین ارکیده، بیشترین مقدار را به خود اختصاص دادند.

نتیجه‌گیری: آگاهی مناسب از ترکیب شیمیایی گیاه منجر به درک بهتر ارزش دارویی احتمالی آن می‌شود. بنابراین در این پژوهش، مقدار ترکیبات بیوشیمیایی و ظرفیت آنتی‌اکسیدان عصاره‌ها در اندام‌های برگ، ساقه و گل‌آذین ارکیده سیمیا مطالعه شد. طبق نتایج این پژوهش، گل‌آذین *O. simia* منبع بالقوه ظرفیت آنتی‌اکسیدان، فنل و آلکالوئید است که نقش دارویی مهمی خواهند داشت. متابولیت‌های ثانویه به دست آمده از این گیاه برای اولین بار گزارش می‌شوند و برای پیشرفت‌ها و کاربردهای دارویی جدید در آینده مفید خواهند بود. همچنین، این مطالعه به کاهش ضایعات ارکیده مورد مطالعه در تولید صنعتی کمک خواهد کرد، زیرا اندام‌های هوایی آن می‌تواند برای اهداف دارویی مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: ظرفیت آنتی‌اکسیدان، عصاره، فنل کل، گیاه ارکیده، متابولیت‌های ثانویه، HPLC

مقدمه

اهداف دارویی مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرند. بنابراین

گونه‌های گیاهی ناشناخته احتمالاً حاوی ترکیبات زیست فعال جدید هستند (Zorzi et al., 2023).

گیاهان منابع ارزشمندی از متابولیت‌های ثانویه با خواص دارویی هستند، اما تنها بخش کوچکی از آن‌ها به‌طور فعال برای

جلوگیری کنند. به خوبی شناخته شده است که ظرفیت آنتی اکسیدان برخی از داروها در از بین بردن رادیکال های آزاد و گونه های فعال اکسیژن با اثرات محافظتی کبدی آن ها مرتبط است (Akhter et al., 2015). در سال های اخیر به دلیل تحقیقاتی که نشان می دهد آنتی اکسیدان های سنتزی ممکن است عوارض جانبی منفی داشته باشند، آنتی اکسیدان های طبیعی توجه زیادی را به خود جلب کرده اند (Hossen et al., 2021). استفاده از داروهای مشتق شده از گیاهان معمولاً غیر سمی، بی خطر و حتی عاری از عوارض جانبی قابل توجه است (Uddin et al., 2018). از این رو، کاربردهای درمانی ارکید از داروهای مصنوعی مؤثرتر است. در ارکیدهای دارویی، کلاس های مختلفی از متابولیت های ثانویه تا به امروز گزارش شده اند و این متابولیت ها نقش مهمی در عرصه داروسازی از خود نشان می دهند. استیلین ها و آلکالوئیدها کلاس های اصلی متابولیت های ثانویه هستند که در بین ارکیدهای دارویی رایج هستند (Gantait et al., 2021). آلکالوئیدها به عنوان بزرگ ترین گروه متابولیت های ثانویه در دسترس در گیاهان در نظر گرفته می شوند. این ترکیبات عمدتاً از نیتروژن تشکیل شده اند و دارای ساختار حلقه ای هتروسیکلیک هستند (Lee et al., 2016). بی بنزیل یک هیدروکربن است که ساختار اصلی آن شامل دو حلقه بنزن متصل به اتان است. آن ها معمولاً در گیاهان تولید می شوند. بی بنزیل های موجود در ارکیدها از دی هیدرو پی کوماریک اسید و استات یا مالونات سنتز می شوند (Friederich et al., 1999). گیگانتول (Gigantol) و باتاتاسین ۳ (batatasin III) رایج ترین بی بنزیل ها هستند که در ارکیدها یافت می شوند که دارای فعالیت سمیت سلولی هستند (Chen et al., 2008).

فعالیت ضد پلاکتی موسکاتیلین و گیگانتول در یک آزمایش آزمایشگاهی گزارش شد (Fan et al., 2001). متابولیت های ثانویه به عنوان ترکیبات آلی با وزن مولکولی کم تعریف می شوند. اگرچه این ترکیبات مسئول اصلی رشد و نمو نیستند، اما تحت شرایط خاصی مانند استرس تولید می شوند (Thakur et al., 2019). ارکیدها به دلیل ویژگی های دارویی مختلف برای فرآورده های گیاهی، از زمان های بسیار قدیم به طور گسترده برای درمان انواع بیماری ها مورد استفاده قرار گرفته اند (Hossain, 2011). علاوه بر این، ترکیبات زیست فعال مختلف ارکید نقش مهمی در کاهش سمیت کبدی و تعدیل استرس اکسیداتیو نشان داده است. همچنین، ارکیدها به دلیل وجود ترکیبات گیاهی با چندین فعالیت بیولوژیکی به عنوان ادرار آور، ضد سرطان، ضد میکروبی، آرام بخش، ضد التهاب، کاهش قند خون، ضد تشنج، محافظت کننده عصبی، محافظ کبد و ضد ویروسی، زمینه امیدوارکننده ای را در سیستم سلامت ایجاد کرده اند (Gutiérrez, 2010).

Orchidaceae به عنوان دومین خانواده بزرگ در بین آنژیوسپرم ها در نظر گرفته شده است و بسیاری از اعضای آن دارای خواص دارویی برای درمان بیماری های بی شماری هستند (Gantait et al., 2021). خانواده Orchidaceae پتانسیل درمانی بسیار زیادی دارد و از زمان های قدیم برای این منظور استفاده می شده است (Arora et al., 2017). تجزیه و تحلیل دقیق ترکیبات زیست فعال عصاره های گیاهی با ارزش های قومی- گیاه شناسی شناخته شده یا حتی در اندوفیت های مرتبط با گیاهان دارویی می تواند اهمیت دارویی جدید آن ها را آشکار کند (Jagannath et al., 2021; Konappa et al., 2020).

گیاه دارویی ارکید *orchis simia*، گیاهی خاخری و یک ساله است و گل های این گیاه در اوایل بهار ظاهر می شوند. مطالعات فارماکولوژیک انجام شده روی ارکیدها نشان دهنده پتانسیل فوق العاده این گیاهان در درمان بیماری هایی مانند اختلالات عصبی، ضد تشنج، ضد سرطان، ضد دیابت و غیره است (Sohag et al., 2017). پتانسیل آن ها به عنوان داروهای درمانی از زمان های بسیار قدیم محقق شده است و به دلیل خواص دارویی آن ها به طور گسترده مورد مطالعه قرار گرفته اند. ارکیدها در محیط ها و زیستگاه های مختلفی رشد می کنند که عمدتاً به دلیل وجود مجموعه ای از متابولیت های ثانویه منحصر به فرد است که به این گیاهان کمک می کند تا شرایط استرس زا را تحمل کنند. بنابراین، این گیاهان به دنبال رویکردهای سنتی به عنوان منبع مهمی برای اکتشاف زیستی مطرح شده اند (Ghai et al., 2022). مواد فیتوشیمیایی ارکید که مورد مطالعه قرار گرفته اند عبارتند از آلکالوئیدها، بی بنزیل ها، فنانترونها، استیلبنوئیدها، فنول ها، فلاونوئیدها، آنتوسیانین ها و پلی ساکاریدها. بسیاری از این ترکیبات دارای خواص آنتی اکسیدان، ضد التهابی، ضد میکروبی، ضد انگلی، ضد انعقاد، ضد دیابت و کاهش دهنده چربی هستند (Teoh, 2016). غربالگری اولیه فیتوشیمیایی عصاره اندام های ارکید *Orchis mascula* نشان داد که این گیاه حاوی آلکالوئیدها، فنول ها، ترپن ها و فلاونوئیدها است (Al-Snafi, 2020). بررسی متابولومیک گونه ارکید *oncidium sotoanum* عصاره های برگ و گل آذین آن مورد تجزیه فیتوشیمیایی قرار گرفتند و نتایج نشان داد، این گیاه منبع غنی فلاون ها هستند (Zorzi et al., 2023). همچنین در بررسی محتوای کل فنولیک، فلاونوئید، فعالیت های آنتی اکسیدانی و ضد میکروبی برخی ارکیدهای دارویی مهم، عصاره های ارکید *Ophrys speculum*، دارای بالاترین فعالیت آنتی اکسیدانی بود. همچنین، عصاره کلروفرم تمام گونه ها، فعالیت آنتی اکسیدانی و ضد میکروبی قابل توجهی نشان دادند (Hürkan et al., 2019). آنتی اکسیدان های موجود در گیاهان می توانند رادیکال های آزاد را از بین ببرند و از تشکیل آن ها

مواد و روش‌ها

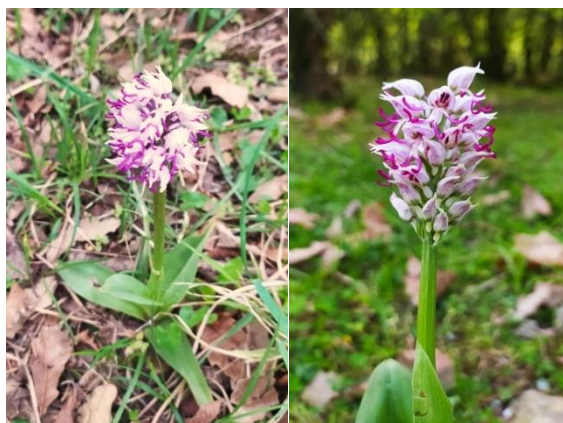
جمع‌آوری نمونه‌های گیاهی و آماده‌سازی آنها برای آنالیز

نمونه‌های گیاهی ارکیده در مرحله گلدهی (شکل ۱) از ارتفاعات ۱۴۰۰ متری از سطح دریا منطقه رامیان، استان گلستان، در فروردین‌ماه سال ۱۴۰۱ جمع‌آوری شد. موقعیت جغرافیایی شهر رامیان با طول شرقی ۵۵/۹ درجه و عرض شمالی ۳۷/۱ درجه می‌باشد. پس از شناسایی گونه ارکیده توسط فلور منطقه و کارشناس سیستماتیک، اندام‌های مختلف این گیاه شامل ساقه، برگ، گل‌آذین از یکدیگر جدا گردید. ابتدا اندام‌های مختلف این گیاه برای مدت کوتاهی جهت برداشتن گرد و غبار مورد شستشو قرار گرفتند. در نهایت نمونه‌ها در سایه و شرایط نور غیرمستقیم تا رسیدن به وزن ثابت خشک گردیدند. نمونه‌های خشک شده برگ، ساقه و گل‌آذین تا قبل از آنالیز فیتوشیمیایی، نگهداری شدند.

جهت آنالیز فیتوشیمیایی، نمونه‌ها با دستگاه آسیاب برقی، پودر شدند. نمونه‌های پودر شده برگ، ساقه و گل‌آذین گیاه ارکیده، به‌طور مجزا جهت تجزیه فیتوشیمیایی مورد آزمایش قرار گرفتند. پودر خشک شده (۵۰ میلی‌گرم) در هر لوله میکرو سانتریفیوژ وزن شد و ۰/۵۰ میلی‌لیتر متانول به آن اضافه شد. استخراج با کمک اولتراسونیک به مدت ۱۵ دقیقه در شرایط دمای محیط انجام شد. سپس عصاره با سرعت ۵۰۰۰ دور در دقیقه به مدت ۵ دقیقه سانتریفیوژ شد. مایع رویی در یک لوله جدید جمع‌آوری شد تا خشک شدن در دمای اتاق تبخیر شد و مجدداً در ۱ میلی‌لیتر متانول برای آنالیز LC-MS، HPLC، تعیین فنل کل و سنجش ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل حل شد.

اثرات دارویی مفید مواد گیاهی معمولاً از ترکیب محصولات ثانویه موجود در گیاه حاصل می‌شود. شناسایی و کمی‌سازی متابولیت‌های ثانویه نقش مهمی در بهره‌برداری از پتانسیل دارویی گیاه دارد. کروماتوگرافی مایع همراه با طیف‌سنجی جرمی (LC-MS) می‌تواند چندین ترکیب را از عصاره گیاه شناسایی کند. تجزیه و تحلیل LC-MS عصاره متانولی *E. nuda* وجود فنولیک‌ها، فلاونوئیدها و سایر ترکیبات فعال زیستی مانند آلکالوئیدها، سموم و آنتی‌بیوتیک‌ها را تأیید کرد (Dawande & Gurav, 2021). در مطالعه (Azizyan & Abdollahi Mandoulakani, 2023) روی گیاه شیر تیغ و وحشی (*Sonchus arvensis* L.)، خواص دارویی این گیاه، به‌دلیل وجود ترکیباتی از قبیل فنل‌ها، فلاونوئیدها و مشتقات آن مانند کامفرول، روتین، کوئرستین و ترکیبات آلکالوئیدی گزارش شده است. غربالگری مؤثر عصاره‌های گیاهی را می‌توان با روش‌های بیولوژیکی و روش‌های کروماتوگرافی مانند کروماتوگرافی مایع با کارایی بالا (HPLC) در ترکیب با روش‌های مختلف تشخیص، انجام داد. HPLC یک تکنیک قدرتمند برای تجزیه و تحلیل سریع اجزای فعال زیستی است، و به‌طور خاص بر شناسایی و ارزیابی مداوم ترکیبات شناسایی شده تمرکز می‌کند (Kumar, 2017). شناسایی و کمی‌سازی متابولیت‌های ثانویه نقش مهمی در بهره‌برداری از پتانسیل دارویی گیاهان دارد.

با توجه به اینکه ترکیبات مؤثره گیاه *Orchis simia* تاکنون گزارش نشده است، هدف از تحقیق حاضر، تجزیه فیتوشیمیایی این ارکیده ارزشمند بومی رامیان در مرحله فنولوژیکی گلدهی با استفاده از کروماتوگرافی مایع با کارایی بالا (HPLC) و کروماتوگرافی مایع-طیف‌سنجی جرمی (LC-MS) بوده است.

شکل ۱- گیاه *Orchis simia*
Figure 1. *Orchis simia* plant

از این محلول به ۲ میلی‌لیتر Na_2CO_3 دو درصد اضافه شد و پس از ۲ دقیقه ۱۰۰ میکرولیتر معرف فولین (رقیق شده ۱:۱) اضافه شد. پس از ۳۰ دقیقه، جذب در ۷۵۰ نانومتر با استفاده از طیف‌سنجی Shimadzu-1601 UV Visible اندازه‌گیری

تعیین فنل کل (TPC) Total phenolic contents
محتوای فنل کل عصاره‌های برگ، ساقه و گل‌آذین با روش Folin-Ciocalteu برآورد شد (Slinkard & Singleton, 1977). به‌طور خلاصه، عصاره در متانول حل شد و مقدار کمی

میکرومتر فیلتر شدند و طول موج تشخیص روی ۲۸۰ نانومتر تنظیم شد. محلول‌های نمونه فیلتر شده و (۲۰ میکرولیتر در هر تزریق) توسط دستگاه نمونه‌گیری خودکار تزریق شد. سطح پیک و کروماتوگرام هر نمونه ثبت و آنالیز شد.

منحنی استاندارد

به‌منظور رسم منحنی استاندارد، محلول‌هایی با غلظت‌های یکسان از هر نمونه استاندارد، تهیه و به دستگاه HPLC تزریق شد. سپس منحنی استاندارد بر اساس مقادیر مواد مختلف رسم شد. شناسایی ترکیبات با مقایسه مقادیر زمان ماندگاری آنها با استانداردها به‌دست آمد.

تحلیل آماری

داده‌های حاصل از اندازه‌گیری فنل کل و ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل، به‌عنوان میانگین $\pm$ انحراف استاندارد با ۳ نمونه و ۳ تکرار در قالب طرح کاملاً تصادفی تجزیه واریانس شدند و مقایسه میانگین با استفاده از روش دانکن (سطح معنی‌داری ۵ درصد) انجام شد. تمامی تجزیه و تحلیل‌های آماری با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۶/۰ انجام شد.

نتایج و بحث

بررسی فنل و ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل

در ابتدا میزان ترکیبات فنلی بر مبنای میزان فنل کل (TPC) در برگ، ساقه و گل‌آذین به‌طور مجزا به‌روش فولین سیکالچو (Slinkard & Singleton, 1977) با استاندارد اسید گالیک تعیین شد. به‌طوری‌که نتایج در این مطالعه نشان داد که دامنه مقادیر فنل کل به‌طور میانگین بین ۹۳ تا ۱۳۸ میلی‌گرم معادل اسید گالیک در عصاره خشک برگ، ساقه و یا گل‌آذین بود.

در این پژوهش، نتایج حاصل از تجزیه واریانس داده‌های به‌دست آمده نشان داد که نمونه‌های ساقه و برگ و گل‌آذین در سطح ۱ درصد تفاوت معنی‌داری را با یکدیگر از نظر میزان فنل کل و ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل نشان می‌دهند (جدول ۱). همچنین، نتایج مقایسه میانگین نشان داد که مقدار ترکیبات فنلی و ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل در اندام‌های مختلف گیاه *Orchis simia* یکسان نیست و در ۳ گروه مختلف قرار گرفتند. بیشترین میزان فنل کل (۱۳۸/۶۵ میلی‌گرم معادل اسید گالیک بر گرم وزن خشک) و بیشترین میزان ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل (۷۷/۵۸ میکرومول بر گرم وزن خشک) در گل‌آذین ارکید مشاهده شد (شکل ۲).

شد. محتوای فنل کل به‌صورت معادل اسید گالیک (GAE) در هر میلی‌گرم عصاره محاسبه شده از نمودار استاندارد اسید گالیک بیان شد.

تعیین ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل (Antioxidant Total (TAC) Capacity

ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل (TAC) بر اساس سنجش FRAP برآورد شد. سنجش FRAP یکی از روش‌های اساسی برای غربالگری فعالیت آنتی‌اکسیدان در نمونه‌های گیاهی است که معمولاً مقادیر به‌صورت میلی‌گرم بر گرم وزن خشک گزارش می‌شوند (Choonong et al., 2019).

روش FRAP با استفاده از (6-triazine-s-), 4, 2 TPTZ (tripyridyl) انجام گرفت (Choonong et al., 2019). اساس این روش احیای آهن فریک به فرو (Fe^{3+} به Fe^{2+}) در حضور آنتی‌اکسیدان است. محلول FRAP به‌ترتیب حاوی بافر استات ۰/۳ مولار (pH=۳/۶)، محلول TPTZ 10 میلی‌مولار در 40 HCl میلی‌مولار و ۲۰ میلی‌مولار محلول کلرید آهن (III) با نسبت‌های ۱۰-۱-۱ می‌باشد. محلول FRAP به‌صورت تازه تهیه شد. در این روش ۱۰۰ میکرولیتر عصاره رقیق شده با ۱/۴ میلی‌لیتر محلول FRAP مخلوط شده و بعد از ۲۰ دقیقه جذب در طول موج ۵۹۳ نانومتر قرائت شد (Thaipong et al., 2006). نتایج به‌صورت میانگین $\pm$ خطای استاندارد بیان شد.

شرایط کروماتوگرافی

برای تعیین محتوای فنولیک اسید و فلاونوئید و مشتقات بی‌بنزیل در عصاره‌های ارکید موردنظر، از دستگاه کروماتوگرافی مایع با کارایی بالا (HPLC) استفاده شد. روش کروماتوگرافی مورد استفاده جهت جداسازی و تعیین مقدار فنولیک اسید و فلاونوئید و مشتقات بی‌بنزیل موجود در گیاه ارکید، روش کروماتوگرافی مایع با کارایی بالا بر اساس روش مطالعه قبلی (Choonong et al., 2019) انجام شد. سیستم فاز متحرک شامل یک شستشوی گرادیان بود که با ۲۰٪ استونیتریل در اسید استیک آبی ۱/۵٪ شروع می‌شد، که به‌تدریج در ۳۰ دقیقه به ۳۲٪ استونیتریل افزایش یافت و به‌مدت ۳۰ دقیقه در استونیتریل ۳۲٪ نگه داشته شد. سرعت جریان ۰/۸ و ۱ میلی‌لیتر در دقیقه برای ۳۰-۳۰ دقیقه و ۶۰-۳۰ دقیقه زمان اجرا بود. این سیستم در دمای ۲۰ درجه سانتی‌گراد تنظیم شد. همه حلال‌ها قبل از استفاده با کاغذ واتمن ۰/۴۵

جدول ۱- تجزیه واریانس ترکیبات فیتوشیمیایی مورد مطالعه گیاه ارکید در اندام‌های برگ، ساقه و گل‌آذین

Table 1. Analysis of variance of studied phytochemical compounds of orchid plant in leaf, stem and inflorescence organs

منابع تغییر S. O. V	درجه آزادی df	میانگین مربعات Mean square	ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل (TAC)	فنل کل (TPC)
اندام‌ها organs	2	452.585**		1572.138**
خطا Error	6	6.572		5.123
ضریب تغییرات CV(%)		3.86		1.93

**؛ معنی‌دار در سطح احتمال یک درصد

**؛ Significant at the 1% probability level

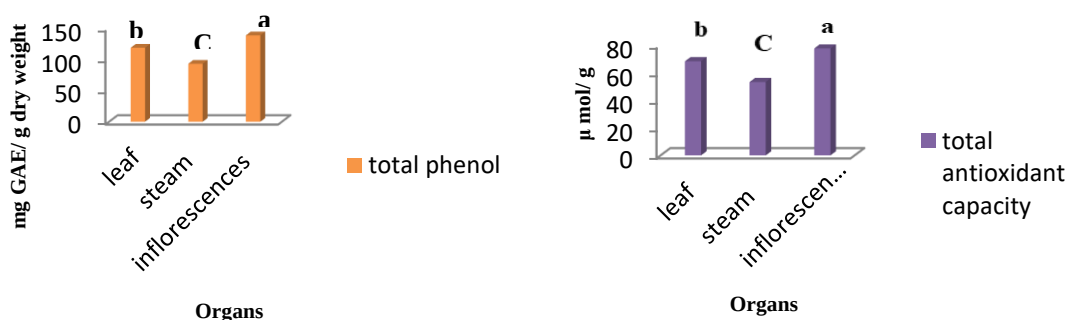
شکل ۲- مقایسه میانگین فنل کل و ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل در برگ، ساقه و گل‌آذین ارکید *orchis simia* با روش آزمون چند دامنه‌ای دانکن

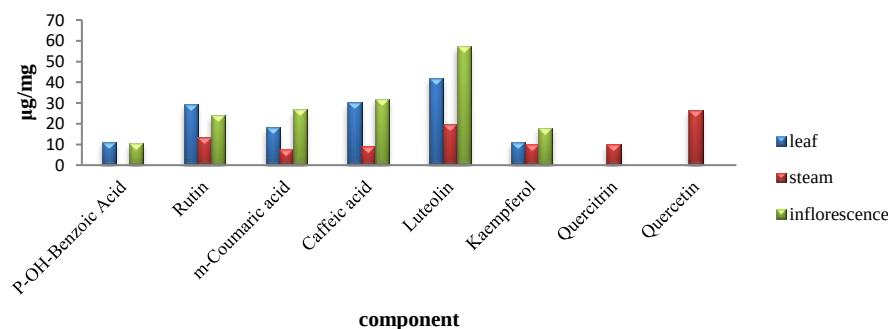
Figure 2. Comparison of the average total phenol and total antioxidant capacity in leaves, stems and inflorescences of orchids simia by Duncan's multi-range test method.

مقابل، در مطالعه سوفیانی و وفا (Sofiane & Wafa, 2018)، هیچ ارتباطی بین مقادیر پلی فنل‌ها و ظرفیت‌های آنتی‌اکسیدان در دو گونه ارکید دارویی *Orchis maculata* و *Ophrys subfusca* یافت نشده است. بر اساس نتایج ما، اندام گل‌آذین و برگ گیاه *O. simia* دارای میزان مناسبی از متابولیت ثانویه فنل کل بودند. نتایج بررسی خصوصیات فیتوشیمیایی عصاره متانولی *O. simia* مشخص کرد که بیشترین میزان فنل کل در گل‌آذین و بیشترین نوع اسید فنولیک از نوع اسید کافئیک و در گل‌آذین بود. ریگوسا و همکاران (Reigosa et al., 2006) گزارش نمودند که نوع و میزان تولید ترکیبات فنلی وابسته به نوع گونه، اندام گیاهی و شدت تنش می‌باشد. بررسی‌ها نشان می‌دهد تولید ترکیبات فنلی در گیاهان بخشی از دفاع شیمیایی گیاه است که تحت کنترل عوامل محیطی و ژنتیکی قرار دارد. برای مثال هجوم علف‌خواران و حشرات به‌طور معمول سنتز ترکیبات فنلی را توسط گیاهان افزایش می‌دهد (Sène et al., 2001). با توجه به میزان بالای ترکیبات فنلی در مرحله فنولوژیکی گلدهی شاید بتوان این ترکیبات را به‌عنوان آنتی‌اکسیدان‌های طبیعی و ضد رادیکال‌های آزاد گیاهی به‌کار برد. ظرفیت به دام انداختن

اخیراً افزایش علاقه به پتانسیل درمانی گیاهان دارویی در کاهش آسیب بافت ناشی از رادیکال‌های آزاد مشاهده شده است (Štajner et al., 2009; Pourmorad et al., 2006). آنتی‌اکسیدان مولکولی است که قادر به نشان دادن یا جلوگیری از اکسیداسیون مولکول‌های دیگر مانند رادیکال‌های آزاد یا گونه‌های فعال اکسیژن (ROS) است. بنابراین، آنتی‌اکسیدان‌ها نقش مهمی در محافظت از بدن انسان در برابر آسیب گونه‌های فعال اکسیژن ایفا می‌کنند (Štajner et al.; Lollinger, 1981). از بین این‌ها، ترکیبات فنلی بیشترین نسبت آنتی‌اکسیدان‌های طبیعی شناخته شده را تشکیل می‌دهند (Ani et al., 2006).

در *O. simia*، بیشترین میزان فنل کل و ظرفیت آنتی‌اکسیدان کل مربوط به گل‌آذین بود. برخی مطالعات ارتباط بین محتوای فنلی و ظرفیت آنتی‌اکسیدان را نشان داده‌اند (Yang et al., 2002). با توجه به نتایج حاصل از پژوهش (Talebi et al., 2022) و بررسی آزمایشات طی دو سال، فعالیت آنتی‌اکسیدانی گیاه کنگر فرنگی در هر دو سال با محتوای فنلی آن رابطه مستقیم داشت و بیشترین میزان فعالیت آنتی‌اکسیدانی این گیاه را به ترکیبات فنلی نسبت دادند. در

فلاونوئید ۱۴ استاندارد استفاده شد (شکل ۴-۱) که از میان آنها اسید گالیک، بنزوئیک اسید، کاتچین، اپی کاتچین، مایرستین، کلروژنیک اسید و اپی ژنین در هیچ یک از نمونه‌های برگ، ساقه و گل آذین مشاهده نشدند. ترکیبات فنولیک شناسایی شده در ارکیده سیمیا شامل بنزوئیک اسید، کافئیک اسید و ام-کوماریک اسید و همچنین فلاونوئیدهایی مانند روتین، لوتئولین، کامفرول، کوئرسیتین و کوئرستین بود (جدول ۲). بیشترین میزان ترکیبات فلاونوئید از نوع لوتئولین (۵۷/۲۱ میکروگرم بر میلی‌لیتر) بوده که در گل آذین مشاهده شد. همچنین نتایج مندرج در شکل ۴ مشخص کرد که بیشترین میزان ترکیبات فنولیک شناسایی شده در عصاره‌ها از نوع کافئیک اسید به‌ترتیب در گل آذین (۳۱/۹۴ میکروگرم بر میلی‌لیتر) و برگ (۳۰/۲۹ میکروگرم بر میلی‌لیتر) بود درحالی‌که سایر اسیدهای فنولیک مانند بنزوئیک اسید در گل آذین و برگ کمتر بوده و در ساقه شناسایی نشد.

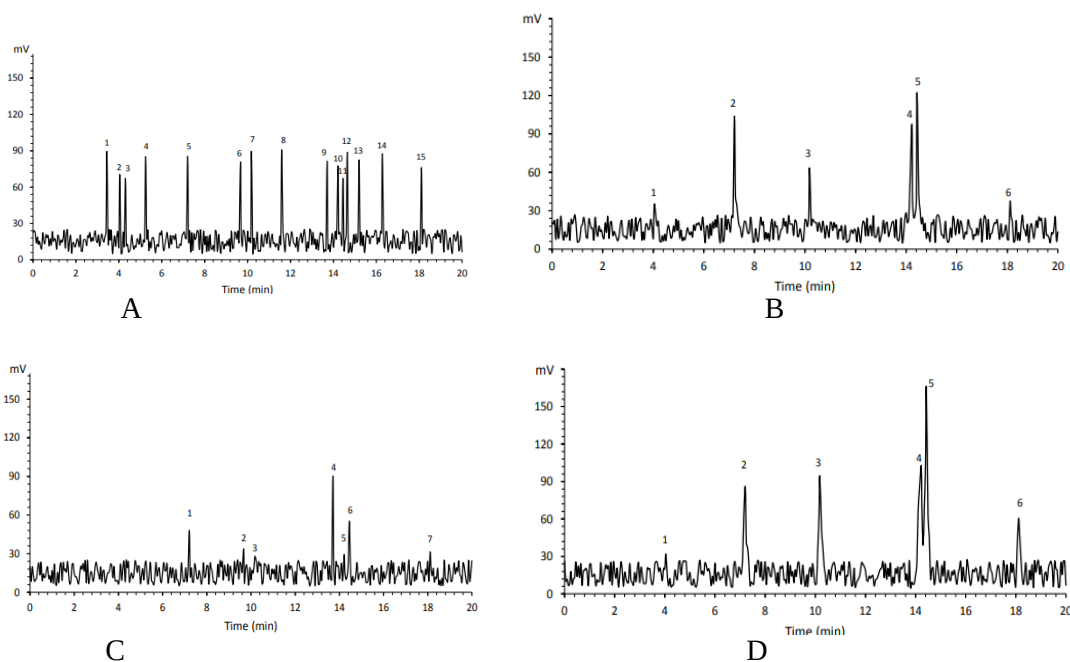

شکل ۳- میزان فنولیک و فلاونوئیدها در اندام‌های مورد مطالعه ارکیده *O. simia*
Figure 3. The amount of phenolics and flavonoids in the studied organs of *O. simia* orchid

جدول ۲- ترکیبات فیتوشیمیایی ارکیده *O. simia*

Table 2. Phytochemical compounds of *O. simia* orchid

گل آذین	ساقه	برگ	ترکیبات	طبقه‌بندی
Inflorescence	Steam	Leaf	Composition	Classification
0.824	1.408	0.882	Moscatilin	HPLC-Bibenzyl derivatives
0.689	1.112	0.541	Gigantol	
1.375	2.286	1.105	Chrysotoxin	
-	0.213	-	Crepidatin	HPLC-Phenolics
10.25953	-	11.2156	P-OH-Benzoic Acid	
31.94334	9.068685	30.29147	Caffeic acid	HPLC- Flavonoid
26.87624	7.508567	18.03824	m-Coumaric acid	
24.12438	13.51096	29.20104	Rutin	
57.2163	19.69724	42.04323	Luteolin	HPLC- Flavonoid
17.92998	9.903305	11.0697	Kaempferol	
-	10.02787	-	Quercitrin	
-	26.65861	-	Quercetin	LC-MS alkaloid
30.54162	28.81631	13.53838	Cocculine	
47.20074	-	19.31788	Tetrandrine	
-	-	10.23503	Isotetrandrine	LC-MS alkaloid
-	-	13.80927	Pheanthine	
-	-	6.701772	Dimethyltubocurarine	
-	-	5.017967	(+)-thalmirabine	LC-MS alkaloid
-	-	8.875657	Thalidasine	
-	12.48599	-	Gyroamericine	
-	12.19949	-	Racemosidine C	LC-MS alkaloid
-	32.07862	-	Chondrofoline	
-	23.28683	-	Thalfoetidine	
29.01295	-	-	(+)-angchibangine	LC-MS alkaloid
21.07054	-	-	(+)-12-O-methyltrcordatine	
39.17771	-	-	Baluchistine	
42.77013	-	-	(+)-Tubocurarine chloride	LC-MS alkaloid
17.22919	-	-	Penduline	

شکل ۴- کروماتوگرام فنولیک و فلاونوئیدها (A) ترکیبات استاندارد با غلظت ۲۰ میکروگرم بر میلی لیتر (۱) گالیک اسید؛ (۲) بنزوئیک اسید؛ (۳) کاتچین؛ (۴) اپی کاتچین؛ (۵) روتین؛ (۶) کوئرستین؛ (۷) ام- کوماریک اسید؛ (۸) مایریستین؛ (۹) کوئرستین؛ (۱۰) کافئیک اسید؛ (۱۱) لوتئولین؛ (۱۲) کلروژنیک اسید؛ (۱۳) اپی ژنین؛ (۱۴) کامفرول. (B) عصاره متانولی برگ ارکید سیمیا، (C) ساقه ارکید سیمیا و (D) گل ارکید سیمیا.

Fig 4. HPLC Chromatograms of phenolics and flavonoids (A) Standard compounds at a concentration of 20 µg/ml (1) Gallic acid; (2) Benzoic Acid; (3) Catechin; (4) Epicatechin; (5) Rutin; (6) Quercitrin; (7) m-Coumaric acid; (8) Myricetin; (9) Quercetin; (10) Caffeic acid; (11) Luteolin; (12) Chlorogenic acid; (13) Apigenin; (14) Kaempferol. (B) The methanol extract from the leaf of *O. simia*; (C) Stem of *O. simia*, and (D) Inflorescenc of *O. simia*.

سیمیا از نوع لوتئولین (۵۷/۲۱ میکروگرم بر میلی لیتر) در گل آذین بود. این در حالی است که در سایر گونه‌ها *(Dendrobium catenatum)* کوئرستین فراوان‌ترین فلاونوئید غذایی و به عنوان یک آنتی اکسیدان قوی با خواص ضد حساسیت و ضد التهاب شناخته شده است. برخی از فلاونوئیدها ضد باکتری، ضد ویروس (علیه ویروس سرماخوردگی)، ضد حساسیت، ضد التهاب، ضد پلاکت و ضد نئوپلاستیک هستند (Liu, 2011). کوئرستین در گیاه *O. simia* فقط در ساقه و با میزان کمتری (۲۶/۶۵ میکروگرم بر میلی لیتر) شناسایی شد. با توجه به داده‌های مندرج در جدول ۲ و اهمیت ترکیبات فنلی، می‌توان دریافت اندام‌های برگ، ساقه و گل آذین *O. simia* از نظر ترکیبات فنولیک و فلاونوئیدها غنی بوده و می‌تواند در برنامه‌های استخراج مواد بیولوژیک به عنوان ترکیبات ضد میکروبی مورد استفاده قرار گیرد. در مطالعه‌ای توسط شاه رجیان و سان (Shahrajabian & Sun, 2023)، کافئیک اسید و کامفرول به عنوان آنتی اکسیدان و کوماریک اسید، لوتئولین و کامفرول دارای خواص ضد ویروسی و کوئرستین به عنوان ضد التهاب معرفی شدند.

احتمالاً فنولیک‌ها بزرگ‌ترین گروه متابولیت‌های ثانویه گیاهی را تشکیل می‌دهند. آنها حضور یک یا چند گروه فنل را به عنوان یک ویژگی مشترک دارند و از ساختارهای ساده با یک حلقه معطر تا مواد پلیمری بسیار پیچیده را شامل می‌شوند. آنها در گیاهانی که به طور قابل توجهی به رنگ و طعم بسیاری از گیاهان، غذاها و نوشیدنی‌ها کمک می‌کنند، به وفور هستند. برخی از فنل‌ها به دلیل فعالیت‌های ضد التهابی مانند کوئرستین از نظر دارویی ارزشمند هستند. ویژگی مشترک همه فنل‌ها فعالیت ضد میکروبی است. در واقع، خود فنل اولین ضد عفونی کننده مورد استفاده در جراحی بود (Hussein & El-Ansary, 2019).

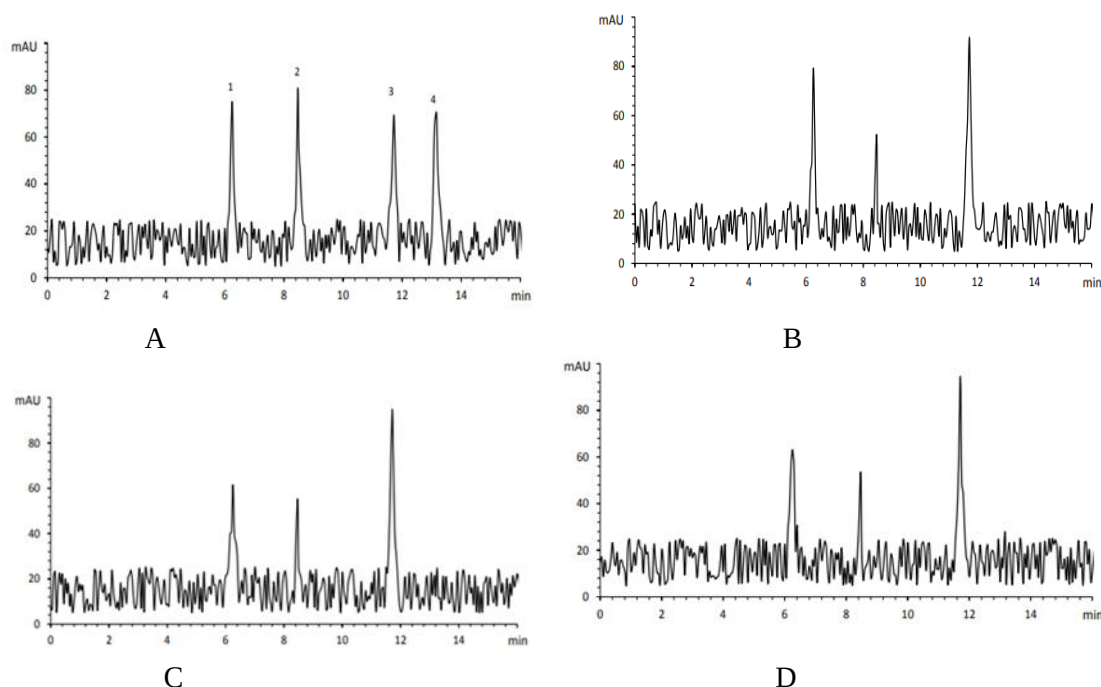
برای تعیین نوع و میزان اسید فنولیک در اندام‌های گیاه *O. simia* از HPLC استفاده شد (شکل ۴). روش HPLC انتخابی است و هنوز هم تکنیک جداسازی تحلیلی ایده آل است که معمولاً برای تجزیه و تحلیل کمی و کیفی محصولات طبیعی از نمونه‌های گیاهی خام یا فرآورده‌های گیاهی استفاده می‌شود (Steinmann & Ganzera, 2011).

بر اساس نتایج به دست آمده (جدول ۲) مشخص شد که بیشترین میزان اسید فنولیک شناسایی شده در عصاره‌ها از نوع اسید کافئیک بود در حالی که سایر اسیدهای فنولیک مانند بنزوئیک اسید کمتر بوده به طوری که این ترکیب در ساقه مشاهده نشد (شکل ۳). فراوان‌ترین فلاونوئیدها در ارکید

بررسی مشتقات بی‌بنزیل با HPLC

ماندگاری 6.25، 8.47، 11.71، 13.16 دقیقه به ترتیب برای moscatilin (1)، Gigantol (2)، Chrysotoxin (3) و Crepidatin (4) بود. سپس با تزریق عصاره استونیتریلی عصاره گیاهی برگ، ساقه و گل‌آذین به‌طور مجزا و مقایسه زمان بازداری آنها با نمونه استاندارد، زمان خروج این مواد از ستون و پیک مربوط به آنها تعیین شد. (شکل ۵) نتایج مندرج در جدول ۲ مشخص کرد که بیشترین میزان ترکیبات فرار شناسایی شده در عصاره‌ها از نوع Chrysotoxin بود درحالی‌که سایر ترکیبات فرار مانند Crepidatin در ساقه و برگ بسیار ناچیز و در گل‌آذین شناسایی نشد. همچنین ترکیبات Gigantol و Moscatilin به‌میزان کمتری به‌دست آمد.

برای تعیین محتویات مشتقات بی‌بنزیل (موسکاتیلین، گیگانتول، کریپیداتین، کریزوتوکسین)، در گونه *Orchis simia* سنجشی با استفاده از روش HPLC-UV با شرایط بهینه کمی‌سازی انجام شد. شرایط بهینه برای تعیین هر چهار ترکیب استاندارد، استفاده از یک شستشوی گرادیان بود که با ۲۰٪ استونیتریل در اسید استیک آبی ۱/۵٪ شروع شد و به تدریج طی ۳۰ دقیقه به ۳۲٪ استونیتریل افزایش یافت. سپس ستون با استونیتریل ۳۲ درصد به مدت ۳۰ دقیقه شستشو داده شد. نرخ جریان به ترتیب ۰/۸ و ۱ میلی‌لیتر در دقیقه برای ۳۰-۰ دقیقه و ۳۰-۶۰ دقیقه زمان اجرا بود. کروماتوگرام HPLC استاندارد‌ها در شکل ۵ (A) نشان داده شده است. زمان

شکل ۵- کروماتوگرام مشتقات بی‌بنزیل (A) ترکیبات استاندارد با غلظت ۲۰ میکروگرم بر میلی‌لیتر (۱) موسکاتیلین؛ (۲) گیگانتول؛ (۳) کریزوتوکسین؛ (۴) کریپیداتین. (B) عصاره متانولی برگ ارکیده سیمیا، (C) ساقه ارکیده سیمیا و (D) گل‌آذین ارکیده سیمیا.

Fig. 5. HPLC Chromatograms of Bibenzyl derivatives (A) Standard compounds at a concentration of 20 µg/ml of (1) moscatilin; (2) Gigantol; (3) Chrysotoxin; (4) Crepidatin. (B) The methanol extract from the leaf of *O. simia*; (C) Stem of *O. simia*, and (D) Inflorescenc of *O. simia*.

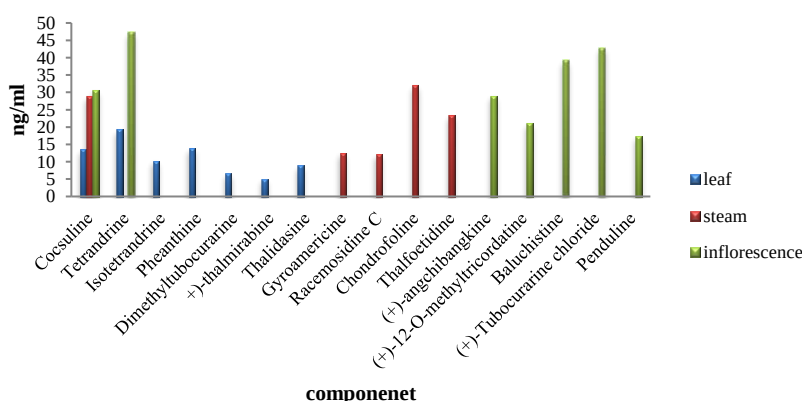
نتایج نشان داد از بین نمونه‌های برگ، ساقه و گل‌آذین *O. simia*، ساقه آن دارای بالاترین میزان مشتقات بی‌بنزیل است و کروماتوگرام در شکل ۵ (C) نشان داده شده است. بیشترین میزان مشتقات بی‌بنزیل از نوع Chrysotoxin (۲/۲۸۶ میکروگرم بر میلی‌لیتر) می‌باشد. همچنین در این بررسی، ترکیبات مشتقات بی‌بنزیل از جمله moscatilin و Gigantol در ساقه ارکیده سیمیا شناسایی شد. در بررسی پروفایل شیمیایی گونه ارکیده *Dendrobium chrysotoxum* توسط جی و همکاران (Jie et al., 2023)

شناسایی شده بود. انواع گونه‌های ارکیده به‌صورت تجاری برای تولید محصولات دارویی استفاده می‌شوند (Gantait et al., 2021; Pant, 2013; Singh et al., 2012; Teoh, 2016). این خانواده تعدادی مواد شیمیایی امیدوارکننده تولید کرده است. آلکالوئیدها، فلاونوئیدها، فنانترن‌ها، ترپنوئیدها، مشتقات بی‌بنزیل و سایر مواد شیمیایی فعال فیزیولوژیکی در ارکیده‌ها یافت شده‌اند (Singh et al., 2012). مطالعات فارماکولوژیک نشان داده است که موسکاتیلین دارای فعالیت ضد جهش‌زایی

استفاده از LC-MS (liquid chromatography-mass spectrometry) شناسایی ۱۶ ترکیب آلکالوئید در اندام‌های مورد مطالعه گیاه *O. simia* را امکان‌پذیر کرد. محتویات آلکالوئید در هر یک از نمونه‌های برگ، ساقه و گل‌آذین متفاوت بود. کوکسولین، ترکیب مشترک در تمامی اندام‌های مورد مطالعه بود و بیشترین مقدار این ترکیب در گل‌آذین (۳۰/۵۴) و سپس در ساقه (۲۸/۸۱) رؤیت شد. همچنین تراندرین، ترکیب مشترک گل‌آذین و برگ بود که بیشترین مقدار آن در گل‌آذین (۴۷/۲۰) مشاهده شد. سایر ترکیبات مختص هر اندام بود. (شکل ۶). در مطالعه حاضر، تجزیه و تحلیل فیتوشیمیایی کیفی وجود آلکالوئیدها، فنولیک‌ها، فلاونوئیدها و مشتقات بی‌بنزیل را نشان داد (جدول ۲).

در سلول‌های سرطان روده بزرگ انسان است و فعالیت ضد رگ‌زایی در آزمایشات *in vivo* و *in vitro* مشاهده شد (Tsai et al., 2010). همچنین ترکیبات بی‌بنزیل مانند موسکاتیلین و گیگانتول فعالیت ضد مهاجرتی از خود نشان می‌دهند و می‌توانند تشکیل فیلوپودیا در سلول‌های سرطانی ریه را مهار کنند (Tsai et al., 2014; Charoenrungruang et al., 2014). بنابراین، طبق آزمایشات گزارش شده، ساقه *O. simia* منبع بالقوه مشتقات بی‌بنزیل است و می‌تواند در مطالعات فارماکولوژیک و همچنین در پژوهش‌های به‌نژادی به‌عنوان گیاه دارویی مفید، مورد بررسی قرار گیرد.

بررسی میزان آلکالوئیدها با LC-MS

شکل ۶- میزان آلکالوئیدها در اندام‌های برگ، ساقه و گل‌آذین ارکید *O. simia*
Figure 6. The amount of alkaloids in leaves, stems and inflorescences of *O. simia* orchid.

گل‌ها و برگ‌ها هستند، دارای فعالیت‌های دارویی مفیدی هستند (Gutiérrez, 2010). در پژوهش ما نیز بیشترین مواد مؤثره آلکالوئیدها از جمله Cocculine (+)، Tubocurarine (+)، Tetrandrine، Baluchistine و (+)-angchibangine در گل‌ها و برگ‌ها شناسایی شد. به‌همین ترتیب بیشترین میزان فنولیک و فلاونوئیدها در گل‌آذین رؤیت شد. در بررسی فلاونوئیدهای گل‌های گل صدتومانی، ۲۶ فلاونوئید با روش (HPLC-ESI-MS) شناسایی شد. بین فعالیت آنتی‌اکسیدانی و محتوای پلی‌فنل کل (تعیین شده با روش Folin-Ciocalteu) و محتوای کل کوئرستین، کامفرول و گلیکوزیدهای لوتئولین همبستگی معنی‌داری وجود داشت (Li et al., 2009). فنولیک‌ها دارای فعالیت‌های آنتی‌اکسیدانی *in vivo* و *in vitro* قوی هستند که با توانایی آنها در از بین بردن رادیکال‌های آزاد، شکستن واکنش‌های زنجیره‌ای رادیکال و کلات کردن فلزات مرتبط است (Chen et al., 2015).

فیتوشیمیایی‌ها ترکیبات شیمیایی غیرمغذی گیاهان هستند که به‌طور طبیعی در آنها وجود دارند، یعنی مواد شیمیایی که از

آلکالوئیدها مولکول‌های هتروسیکلیک آلی نیتروژنی هستند که اثرات دارویی بر روی انسان و سایر حیوانات دارند. در ارکیدها، ۲۱۴ گونه در ۶۴ جنس حاوی ۰/۱٪ یا بیشتر آلکالوئیدها هستند (Singh et al., 2012). در این پژوهش ۱۶ ترکیب آلکالوئید شناسایی شد که هر کدام مختص هر اندام بود. بیشترین میزان آلکالوئید در گونه *O. simia* در گل‌آذین مشاهده شد. در مطالعه یک آلکالوئید از عصاره گل آلکالوئید عصاره گل، فعالیت‌های ضدالتهابی و آنتی‌اکسیدانی بالقوه‌ای را نشان داده‌اند. در واقع عصاره گل، به‌دلیل بهبود محتوای آلکالوئید برای هم‌افزایی بین ترپنوئیدها و بنزوئیدها در مقایسه با آلکالوئید کمتر، فعالیت‌های ضدالتهابی و آنتی‌اکسیدانی قابل‌توجهی نشان داده است. به‌طور کلی، ارکیدهای دارویی، تحت بررسی‌های دقیق فارماکولوژیک قرار نگرفته‌اند. طیف گسترده‌ای از ترکیبات شیمیایی شامل آلکالوئیدها، مشتقات بی‌بنزیل، فلاونوئیدها، فناترین‌ها و ترپنوئیدها ارائه شده که اخیراً از برخی گونه‌ها جدا شده است. عصاره‌ها و متابولیت‌های این گیاهان، به‌ویژه آن‌هایی که از

نتیجۀ گیری کلی

گیاه ارکیدۀ گونه سیمیا منبع غنی از متابولیت‌های ثانویه است که می‌تواند مورد استفاده دارویی قرار گیرند. بر اساس نتایج حاصل از پژوهش حاضر، گل‌آذین این گیاه منبع بالقوه ظرفیت آنتی‌اکسیدان و فنل و آلکالوئید است که نقش دارویی مهمی خواهد داشت. متابولیت‌های به‌دست‌آمده از این گیاه برای اولین بار گزارش می‌شوند و برای پیشرفت‌ها و کاربردهای دارویی جدید مفید خواهند بود. بنابراین، تحقیقات آینده برای توسعه ترکیبات زیست فعال خالص شده از ارکیدۀ سیمیا با استفاده از تکنیک‌های استخراج انتخابی‌تر موردنیاز خواهد بود.

گیاهان به‌دست می‌آیند، فیتوشیمیایی نامیده می‌شوند. ترکیبات شیمیایی اصلی گزارش شده از گونه‌های ارکیدۀ عبارت‌اند از: آلکالوئیدها، ترپنوئیدها، فلاونوئیدها، تانن‌ها، مشتقات بی‌بنزیل، فنانترن‌ها و استیل‌بنوئیدها. وجود این فیتوشیمیایی‌ها فعالیت‌های ضد میکروبی، ضد توموری، ضد التهابی، ضد ویروسی و غیره را فراهم می‌کند (Lalrosangpuii, 2021). در مطالعه ترکیبات ارکیدۀ سیمیا، ترکیبات آلکالوئید، فلاونوئید و مشتقات بی‌بنزیل به‌عنوان اصلی‌ترین ترکیبات این گونه شناسایی شدند.

References

- Akhter, S., Rahman, M. A., Aklima, J., Hasan, M. R., & Hasan Chowdhury, J. (2015). Antioxidative role of Hatikana (*Leea macrophylla* Roxb.) partially improves the hepatic damage induced by CCl₄ in Wistar Albino rats. *BioMed Research International*, 2015.
- Al-Snafi, A. E. (2020). Pharmacological potential of *Orchis mascula*-A review. *IOSR Journal of Pharmacy*, 10(3), 1-6.
- Ani, V., Varadaraj, M., & Naidu, K. A. (2006). Antioxidant and antibacterial activities of polyphenolic compounds from bitter cumin (*Cuminum nigrum* L.). *European Food Research and Technology*, 224, 109-115.
- Arora, M., Mahajan, A., & Sembi, J. K. (2017). A review on phytochemical and pharmacological potential of family Orchidaceae. *International Research Journal of Pharmacy*, 8(10), 9-24.
- Azizyan, R., & Abdollahi Mandoulakani, B. (2023). The Effect of Drought Stress on Some Morphological, Phytochemical, and Biochemical Characteristics of the Medicinal Plant Field Sowthistle (*Sonchus arvensis* L.). *Journal of Crop Breeding*, 15(47), 41-55.
- Charoenrungruang, S., Chanvorachote, P., Sritularak, B., & Pongrakhananon, V. (2014). Gigantol, a bibenzyl from *Dendrobium draconis*, inhibits the migratory behavior of non-small cell lung cancer cells. *Journal of Natural Products*, 77(6), 1359-1366.
- Chen, G.-L., Chen, S.-G., Xie, Y.-Q., Chen, F., Zhao, Y.-Y., Luo, C.-X., & Gao, Y.-Q. (2015). Total phenolic, flavonoid and antioxidant activity of 23 edible flowers subjected to in vitro digestion. *Journal of Functional Foods*, 17, 243-259.
- Chen, T.-H., Pan, S.-L., Guh, J.-H., Chen, C.-C., Huang, Y.-T., Pai, H.-C., & Teng, C.-M. (2008). Denbinobin induces apoptosis by apoptosis-inducing factor releasing and DNA damage in human colorectal cancer HCT-116 cells. *Naunyn-Schmiedeberg's archives of pharmacology*, 378, 447-457.
- Chen, T.-H., Pan, S.-L., Guh, J.-H., Liao, C.-H., Huang, D.-Y., Chen, C.-C., & Teng, C.-M. (2008). Moscatilin induces apoptosis in human colorectal cancer cells: a crucial role of c-Jun NH2-terminal protein kinase activation caused by tubulin depolymerization and DNA damage. *Clinical Cancer Research*, 14(13), 4250-4258.
- Choonong, R., Sermpradit, W., Kitisripanya, T., Sritularak, B., & Putalun, W. (2019). The contents of bibenzyl derivatives, flavonoids and a phenanthrene in selected *Dendrobium* spp. and the correlation with their antioxidant activity. *ScienceAsia*, 45(3), 245-252.
- Dawande, V., & Gurav, R. (2021). Qualitative analysis of phytochemical in *Eulophia nuda* using LCMS. *Journal of Medicinal Plants Studies*, 9(3), 136-140.
- Fan, C., Wang, W., Wang, Y., Qin, G., & Zhao, W. (2001). Chemical constituents from *Dendrobium densiflorum*. *Phytochemistry*, 57(8), 1255-1258.
- Friederich, S., Maier, U. H., Deus-Neumann, B., Asakawa, Y., & Zenk, M. H. (1999). Biosynthesis of cyclic bis (bibenzyls) in *Marchantia polymorpha*. *Phytochemistry*, 50(4), 589-598.
- Gantait, S., Das, A., Mitra, M., & Chen, J.-T. (2021). Secondary metabolites in orchids: Biosynthesis, medicinal uses, and biotechnology. *South African Journal of Botany*, 139, 338-351.
- Ghai, D., Kaur, A., Kahlon, P. S., Pawar, S. V., & Sembi, J. K. (2022). A walk through the maze of secondary metabolism in orchids: a transcriptomic approach. *Frontiers in Plant Science*, 13, 837563.
- Gutiérrez, R. M. P. (2010). Orchids: A review of uses in traditional medicine, its phytochemistry and pharmacology. *J. Med. Plants Res*, 4(8), 592-638.
- Hossain, M. M. (2011). Therapeutic orchids: traditional uses and recent advances—an overview. *Fitoterapia*, 82(2), 102-140.
- Hossen, M. A., Reza, A. A., Ahmed, A. A., Islam, M. K., Jahan, I., Hossain, R., Rahman, M. A. (2021). Pretreatment of *Blumea lacera* leaves ameliorate acute ulcer and oxidative stress in ethanol-induced

- Long-Evan rat: A combined experimental and chemico-biological interaction. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 135, 111211.
- Hürkan, K., Yüksel, M. B., Hürkan, Y. K., & Demir, N. (2019). Determination of total phenolic and flavonoid contents, antioxidant and antimicrobial activities of some important salep orchids. *Eskişehir Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi-C Yaşam Bilimleri Ve Biyoteknoloji*, 8(2), 191-202.
- Hussein, R. A., & El-Anssary, A. A. (2019). Plants secondary metabolites: the key drivers of the pharmacological actions of medicinal plants. *Herbal medicine*, 1(3).
- Jagannath, S., Konappa, N., Lokesh, A., Dasegowda, T., Udayashankar, A. C., Chowdappa, S., . . . Jogaiah, S. (2021). Bioactive compounds guided diversity of endophytic fungi from *Baliospermum montanum* and their potential extracellular enzymes. *Analytical biochemistry*, 614, 114024.
- Jie, X., Feng, Y., Jiahao, F., Ganggui, L., Jiani, Y., Zhongyu, X., Zongsuo, L. (2023). Comprehensive chemical profiling of two *Dendrobium* species and identification of anti-hepatoma active constituents from *Dendrobium chrysotoxum* by network pharmacology. *BMC Complementary Medicine and Therapies*, 23(1), 217.
- Konappa, N., Udayashankar, A. C., Krishnamurthy, S., Pradeep, C. K., Chowdappa, S., & Jogaiah, S. (2020). GC-MS analysis of phytoconstituents from *Amomum nilgircum* and molecular docking interactions of bioactive serverogenin acetate with target proteins. *Scientific reports*, 10(1), 16438.
- Kumar, B. R. (2017). Application of HPLC and ESI-MS techniques in the analysis of phenolic acids and flavonoids from green leafy vegetables (GLVs). *Journal of pharmaceutical analysis*, 7(6), 349-364.
- Lalrosangpuii, L. (2021). A review on the phytochemical properties of five selected genera of orchids. *Sci Vision*, 2, 50-58.
- Lee, H.-Y., Kumar, S., Lin, T.-C., & Liou, J.-P. (2016). Total synthesis of denbinobin. *Journal of Natural Products*, 79(4), 1170-1173.
- Li, C., Du, H., Wang, L., Shu, Q., Zheng, Y., Xu, Y., Ge, Y. (2009). Flavonoid composition and antioxidant activity of tree peony (*Paeonia* section Moutan) yellow flowers. *Journal of agricultural and food chemistry*, 57(18), 8496-8503.
- Liu, W. J. (2011). *Traditional herbal medicine research methods: identification, analysis, bioassay, and pharmaceutical and clinical studies*. John Wiley & Sons.
- Lollinger, J. (1981). Free radicals and food additives. by *Taylor and Francis, London*, 121.
- Pant, B. (2013). Medicinal orchids and their uses: Tissue culture a potential alternative for conservation. *African Journal of plant science*, 7(10), 448-467.
- Pourmorad, F., Hosseinimehr, S., & Shahabimajd, N. (2006). Antioxidant activity, phenol and flavonoid contents of some selected Iranian medicinal plants. *African journal of biotechnology*, 5(11).
- Reigosa, M. J., Pedrol, N., & González, L. (2006). *Allelopathy: a physiological process with ecological implications*. Springer Science & Business Media.
- Rout, P. K., Kumar, P., Rao, Y. R., Kumar, A., Bawankule, D. U., Singh, R., Naik, S. (2021). A quinoline alkaloid rich *Quisqualis indica* floral extract enhances the bioactivity. *Natural Product Research*, 35(10), 1632-1638.
- Sène, M., Doré, T., & Gallet, C. (2001). Relationships between biomass and phenolic production in grain sorghum grown under different conditions. *Agronomy Journal*, 93(1), 49-54.
- Singh, S., Singh, A. K., Kumar, S., Kumar, M., Pandey, P. K., & Singh, M. C. K. (2012). Medicinal properties and uses of orchids: a concise review. *Elixir Applied Botany*, 52(2012), 11627-11634.
- Slinkard, K., & Singleton, V. L. (1977). Total phenol analysis: automation and comparison with manual methods. *American journal of enology and viticulture*, 28(1), 49-55.
- Sofiane, G., & Wafa, N. (2018). In Vitro Antioxidant and Anti-Inflammatory Activities Valorisation of Methanol Extracts of *Orchis maculata* L. subsp *baborica* M. Et W and *Ophrys subfusca* (Rchb.) Batt. *Sciences (IRJPMS)*, 1(3), 22-25.
- Sohag, S. I., Hoque, M. M., & Huda, M. K. (2017). Phytochemical screening and antioxidant activity of rare medicinal orchid *Luisia zeylanica* Lindl. *Journal of Pharmacognosy and Phytochemistry*, 6(4), 688-692.
- Štajner, D., Popović, B. M., Čanadanović-Brunet, J., & Anačkov, G. (2009). Exploring *Equisetum arvense* L., *Equisetum ramosissimum* L. and *Equisetum telmateia* L. as sources of natural antioxidants. *Phytotherapy Research: An International Journal Devoted to Pharmacological and Toxicological Evaluation of Natural Product Derivatives*, 23(4), 546-550.
- Steinmann, D., & Ganzera, M. (2011). Recent advances on HPLC/MS in medicinal plant analysis. *Journal of Pharmaceutical and Biomedical Analysis*, 55(4), 744-757.
- Talebi, F., Akbarpour, V., & Chalavi, V. (2022). Effect of methanol and titanium dioxide nanoparticles on phytochemical properties of artichoke (*Cynara scolymus* L.). *Journal of Crop Breeding*, 14(43), 84-94.
- Teoh, E. S. (2016). Secondary metabolites of plants. *Medicinal orchids of Asia*, 59-73.
- Thaipong, K., Boonprakob, U., Crosby, K., Cisneros-Zevallos, L., & Byrne, D. H. (2006). Comparison of ABTS, DPPH, FRAP, and ORAC assays for estimating antioxidant activity from guava fruit extracts. *Journal of food composition and analysis*, 19(6-7), 669-675.

- Thakur, M., Bhattacharya, S., Khosla, P. K., & Puri, S. (2019). Improving production of plant secondary metabolites through biotic and abiotic elicitation. *Journal of Applied Research on Medicinal and Aromatic Plants*, 12, 1-12.
- Tsai, A.-C., Pan, S.-L., Liao, C.-H., Guh, J.-H., Wang, S.-W., Sun, H.-L., Chang, Y.-L. (2010). Moscatilin, a bibenzyl derivative from the India orchid *Dendrobium loddigesii*, suppresses tumor angiogenesis and growth in vitro and in vivo. *Cancer Letters*, 292(2), 163-170.
- Uddin, M. J., Ali Reza, A., Abdullah-Al-Mamun, M., Kabir, M. S., Nasrin, M. S., Akhter, S., Rahman, M. A. (2018). Antinociceptive and anxiolytic and sedative effects of methanol extract of *Anisomeles indica*: an experimental assessment in mice and computer aided models. *Frontiers in pharmacology*, 9, 246.
- Yang, J.-H., Lin, H.-C., & Mau, J.-L. (2002). Antioxidant properties of several commercial mushrooms. *Food chemistry*, 77(2), 229-235.
- Zorzi, G., Gambini, S., Negri, S., Guzzo, F., & Commisso, M. (2023). Untargeted Metabolomics Analysis of the Orchid Species *Oncidium sotoanum* Reveals the Presence of Rare Bioactive C-Diglycosylated Chrysin Derivatives. *Plants*, 12(3), 655.